

”Nothing about us, without us”

Aktivt involvera funktionshinderorganisationer i beslut och övervakning Allmän kommentar 7, artikel 4.3 och 33.3

1 Wienkonventionen om traktaträtten

Antagen i Wien den 23 maj 1969. Trädde i kraft den 27 januari 1980

Varje traktat som trätt i kraft är bindande för dess parter och skall ärligt fullgöras av dem (artikel 26 i Wienkonventionen)

Funktionsrättskonventionen gäller fullt ut över hela Sverige.

Det är staten och därmed regeringen som har det yttersta ansvaret för att se till att alla rättigheter i konventionen genomförs och säkerställs för personer med funktionsnedsättning. Staten får inte hävda att man är förhindrad från att uppfylla sina förpliktelser under Funktionsrättskonventionen (artikel 27) Wienkonventionen, med hänvisning till det kommunala självstyret.

Tillämpning av traktat ska ta hänsyn till bl.a. efterföljande överenskommelser och praxis om tolkning vid tillämpning (art 29)

2 Allmänna kommentarer

Process för framtagande: Kommittén ringar in ett område (artikel), tar fram ett utkast, ber om synpunkter, har en allmän debatt, gör ändringar och publicerar slutgiltig version. [Tyska människorättsinstitutet](#) betonar ”Participatory process” och koppling till Wienkonventionen om allmänna kommentarer.

[Allmän kommentar 2](#) är viktig för tre av inriktningarna i funktionshinderpolitiken:

Tillgänglighet artikel 9 är en princip, finns ingen definition

Rätt till tillgång / tillträde är själva rättigheten

Universell utformning gäller allt nytt som är till för allmänheten

Handlingsplan krävs för **borttagande av befintliga hinder** och

Skäliga åtgärder kopplade till individ och diskriminering.

Allmän kommentarer kan laddas ned: [1 Likhet inför lagen](#)

[3 Kvinnor](#), [4 Utbildning](#), 5 Leva självständigt, 6 Diskriminering,

[7 Involvera funktionsrättsorganisationer](#)

3 Disposition i en allmän kommentar

I - Introduktion

II - Normativt innehåll – definitioner, omfattning mm

III - Statens skyldigheter – normativt innehåll

IV – Förhållande till andra artiklar i konventionen

V – Nationellt genomförande

4 Två delar av artiklar omfattas

Artikel 4 Statens åtaganden

4 § 3 I utformning och genomförande av lagstiftning och riktlinjer för att genomföra denna konvention och i andra beslutsfattande processer angående frågor som berör personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem.

Artikel 33 Övervakning

33 § 3 Det civila samhället, särskilt personer med funktionsnedsättning och de organisationer som representerar dem, ska involveras i och fullt ut medverka i övervakningsförfarandet.

5 Aktivt involvera i beslut

Ett allmänt åtagande, en medborgerlig och politisk rättighet som omfattar processer för offentligt beslutsfattande för att säkerställa god styrning och ansvarighet.

Rätten till fullständigt och faktiskt deltagande i processerna är alltså omedelbart gällande. Alla personer med funktionsnedsättning, inklusive barn, intersektionella perspektiv omfattas.

Rätten omfattar alla nivåer inom offentlig förvaltning och frågan skär över alla områden i beslutsfattande processer för lagstiftning, utredningar och omfatta involvering i beslutande organ.

Krav på samråd och involvering bör finnas reglerat i lag, förordningar och riktlinjer med möjlighet till sanktioner och överklagande.

6 Involvera i genomförande och övervakning

Artikel 33 kompletterar artikel 4 § 3

- Organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning ska inkluderas i den oberoende övervakningen. Det bör ske i styrelsen för den oberoende människorättsinstitutionen som spelar en nyckelroll för att främja, skydda och övervaka rättigheterna.
- Organisationerna bör garanteras deltagande i, representation och enkel tillgång till kontaktpunkterna på alla nivåer i regeringen/förvaltningen samt till samordningsmekanismen med formella procedurer.
- Staten bör stärka och finansiera organisationernas delaktighet i den oberoende övervakningen, som komplettering i förhållande till skyldigheterna som rör finansiering för aktiv involvering i 4.3.
- Indikatorer bör tas fram med organisationerna för att säkerställa god delaktighet, konkreta tidsramar och ansvarstagande för genomförande och övervakning.

7 Det goda exemplet

Processen för framtagande av konventionen där representanter för funktionsrättsrörelsen deltog i förhandlingarna tillsammans med företrädare för regeringar och diplomater.

Aktivt deltagande av personer med funktionsnedsättning i framtagandet av konventionstexten har resulterat i ett "banbrytande fördrag om mänskliga rättigheter och etablerade människorättsmodellen av funktionshinder.

Effektivt och meningsfullt deltagande av personer med funktionsnedsättning, genom deras representativa organisationer, är därigenom hjärtat i konventionen."

8 Organisationer som företrädare

Organisationer av personer med funktionsnedsättning är oberoende och arbetar med rättigheter:

- Leds styrs och anställer personer med funktionsnedsättning
- Majoritet av medlemmarna bör vara personer med funktionsnedsättning

Paraplyorganisationer samt lokala, nationella, regionala, internationella

Organisationer som företräder olika funktionsnedsättningar eller exempelvis kvinnor, unga och barn med funktionsnedsättning, organisationer som har både medlemmar med funktionsnedsättning och deras familjer / anhöriga som stärker individers självständighet med stödjande beslutsfattande.

Organisationer som representerar personer med funktionsnedsättning bör prioriteras framför andra "civilsamhällesorganisationer" kopplade till forskning, tjänster etc

9 Vilka beslut omfattas?

Aktiv involvering är ett obligatoriskt steg innan **lagstiftning, reglering och policies** ska godkännas, oavsett om det är generella (mainstream) eller funktionshinderspecifika frågor. Samråd bör inledas i ett tidigt skede och ge inspel till den slutliga produkten i alla beslutsfattande processer. (15) Exempel på områden: forskning, universell utformning, delegerad makt och medborgarkontroll (17) budget (18)

Om det är oenigheter kring vad som omfattas ligger ansvaret på den offentliga parten att bevisa att frågan/beslutet inte har negativ påverkan på personer med funktionsnedsättning. (19)

Direkt påverkan, t ex personlig assistans, socialförsäkring, tillgänglighet, skälig anpassning

Indirekt påverkan, t ex grundlag, tillgång till rättsväsende, transporter, politik för hälsa, arbete utbildning (20)

10 Hur ska aktiv involvering genomföras?

Statsparten bör säkerställa rätten i lagar och regelverk, garantera finansiering (inte endast för projekt) samt säkerställa förutsättningar och kompetensutveckling i organisationer.

Rätten att delta omfattar skyldigheter för tillgång till **en process** och allas rätt att komma till tals. **Det bör ske systematiskt, öppet, i god tid, på ett meningsfullt sätt** vilket kräver:

- Tillgång till information i olika format, skälig anpassning vid behov
Tillgång till alla offentliga platser för offentligt beslutsfattande
- Synpunkter från funktionsrättsorganisationer ska övervägas och prioriteras när det gäller frågor med direkt påverkan. Offentliga myndigheter har en **skyldighet** att informera organisationerna om resultatet av beslutsfattande processer med en **utförlig förklaring** i ett begripligt format om resonemang bakom beslut och hur organisationernas synpunkter tagits till vara.

11 Överklagande

Mekanismer och sanktioner för att säkerställa att artikel 4 § 3 och 33 § 3 efterlevs. Oberoende övervakning bör finnas, till exempel genom en parlamentarisk kommitté med befogenheter att undersöka överträdelser och ställa den ansvariga myndigheten till svars.

Funktionshinderorganisationer bör kunna initiera en rättslig process. Detta bör vara en del av den lagstadgade rätten att involvera organisationerna.

Exempel på effektiva rättsmedel för att genomdriva efterlevnaden av rätten till deltagande:

- A) Avbryta processen
- B) Gå tillbaka till ett tidigare skede i processen för att säkerställa samråd och involvering av organisationer
- C) Skjuta upp genomförande av ett beslut till dess att lämpliga samråd har skett

D) Återkalla (quashing) helt eller delvis, beslutet med hänvisning till att artikel 4.3 eller 33.3 inte har uppfyllts.

12 Förhållande till andra artiklar – ett litet urval

- Artikel 8 - involvering av organisationer i systematiska program och mediekampanjer som syftar till att personer med funktionsnedsättning framställs i hela sin mångfald som rättighetsbärare. Alla kampanjer för att medvetandegöra och utbilda ska baseras på om den människorättsbaserade modellen av funktionshinder.
- Artikel 28 - involvering är avgörande för rätten till en skälig levnadsstandard för att säkerställa åtgärder för att motverka exkludering, ojämlikhet och fattigdom
- Artikel 29 - politisk deltagande, i röstning och kandidatur, för delaktighet och inkludering i samhället och i genomförande och övervakning av konventionen
- Artikel 31 - behovet av statistik uppdelad efter funktionsnedsättning och kön, ålder, etnicitet, boende på landsbygd eller i stad, socioekonomisk status
- Artikel 34 - Inkludering och samråd före nominering av kommittémedlemmar

13 Nationellt genomförande

Punkten (94) om nationellt genomförande är en sammanställning av åtgärder som krävs för rätten till samråd (consultation) och involvering i utveckling, genomförande och övervakning av lagstiftning och policies för att fullgöra konventionen.

21 åtaganden finns med i listan som bl.a. tar upp oberoende och självbestämmande, rättskapacitet, skydd mot trakasserier etc.

Alla allmänna kommentarer till Funktionsrättskonventionen kan hämtas i original:

<https://www.ohchr.org/en/hrbodies/crpd/pages/gc.aspx>

Mer information om allmänna kommentarer från Tyska människorättsinstitutet:

<https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/en/topics/development/frequently-asked-questions/9-what-are-general-comments/>